

MORGENBLADET

Utenriksanalyse: Risiko for opprør i Asia

Økte matvarepriser og politisk vanstyre kan spre uro fra Midtøsten til India og Kina.

Av Av Stein Tønnesson

India og Kina har strevd med å hente sine borgere hjem fra Libya denne uken. Om lag 18 000 indere og 33 000 kinesere var der da opprøret mot Muammar al-Gaddafi begynte. Nervøse regjeringer spør seg nå: Er arabernes opprør et rent midtøsten-fenomen eller kan det spre seg?

De engstelige gjør klokt i å følge med på kornpriser og arbeidsløshetstall. Kombinasjonen av økt utdanning, høy arbeidsløshet og stigende priser kan være eksplosiv, særlig hvis regjeringen ikke gjør nok for å skape arbeidsplasser og å hindre inflasjon. Opprørene i Midtøsten har vist hvordan bloggintellektuelle og fattige arbeidsløse kan finne hverandre i kampen mot et gammelmannsregime.

Indere og kinesere opplever nå sterk stigning i kornprisen. Det har sammenheng med USAs satsing på biodrivstoff og med kinesernes økende kjøttthunger. Samlet spiser de nå mer kjøtt enn amerikanerne. Tilsynelatende er ingen i stand til å øke kornproduksjonen radikalt. Det skyldes forørkning, jorderosjon, vannmangel og at dyrkbar mark brukes til andre formål.

Økonomisk vekst har løftet millioner av kinesere ut av fattigdommen og skapt håp også i India. Hvis håpet brister, kan det gi ny apati – eller opprør. Den nye globale matvarekrisen kan gi problemer for FNs tusenårsmaal. Selv det første, beskjedne målet om å halvere den prosentandelen av verdens befolkning som lever på under én dollar dagen, fra 1990 til 2015, kan være truet. Dette målet gjelder bare andelen, ikke antallet fattige.

Foreløpig er det bare Øst-Asia som har hatt en reduksjon i antall fattige, og det skyldes nesten bare Kina. Antall fattige i Sør-Asia og Afrika har økt. Ifølge Verdensbanken levde 436 millioner indere på under 1,25 dollar dagen i 1990. I 2005 var de 456 millioner. India har flere fattige enn hele Afrika til sammen. I Afrika syd for Sahara levde 297 millioner på under 1,25 dollar i 1990. De var blitt 388 millioner i 2005. En uhyggelig økning, men fortsatt er tallet lavere enn Indias. Til sammenligning gikk tallet i Kina ned fra 683 til 208

millioner.

Hvor mye er tusenårs målet verdt hvis det bare er Kina som reduserer antallet fattige?

India har mange flere barn og unge enn Kina. De kan bidra til økonomisk vekst, men bare hvis de får arbeid. Indias vekst har de siste årene vært høyere enn før: Seks prosent årlig i 1990-årene, åtte prosent siden 2000, men veksten skaper ikke nok arbeid. Den er dessuten mye lavere enn Kinas. Når Kina hadde 10,3 prosent vekst i 2010 og India 8,3 prosent, betyr det at Kinas bruttonasjonalprodukt (BNP) vokste med 500 milliarder dollar, Indias bare med 100.

Indias økonomiske vekst har i liten grad kommet de fattige til gode. Veksten er ulikt fordelt mellom delstatene, og det er tjenesteyting som vokser mest. Mens kinesisk industri sysselsetter 27 prosent av landets arbeidsstyrke og utgjør 47 prosent av BNP, sysselsetter den indiske industrien bare 14 prosent av arbeidsstyrken og utgjør 29 prosent av BNP. Over halvparten av den indiske arbeidsstyrken er fortsatt sysselsatt i jordbruket. Hvor høy er arbeidsløsheten? Vet ikke. Verken Kina eller India har god nok statistikk til at Verdensbanken våger å oppgi noen tall.

For den indiske regjeringen kan det være en trøst at unge med utdanning får jobb i IT-baserte næringer. Fattige opprørere kan komme til å mangle alliansepartnere i middelklassen. Til gjengjeld har India langt mindre å rutte med enn Kina for å hindre prisstigning, lindre nød og drive motkonjunkturpolitikk. I 2008 satt Kina og Hong Kong på 28 prosent av verdens samlede valutareserver: 2,2 billioner dollar. India hadde 250 milliarder.

Selv om Kina er et diktatur og India et demokrati, skal vi ikke ta det for gitt at India vil være mindre utsatt for uro. Opprør kan ta ulike former. India har sine maoister. Lørdag i forrige uke ble seks av dem skutt og drept av politiet i delstaten Bihar, der 58 prosent av de om lag 100 millioner innbyggerne er under 25 år. Bihars regjering hevder å ha oppnådd kinesiske veksttall de siste årene, men det statistiske grunnlaget for påstanden er tvilsomt.

Indias styreform, med et uavhengig rettsvesen, selvstyrte delstater, frie, hemmelige valg og en fri presse vil nok tåle mer uro enn det kinesiske ettpartistyre. Om det indiske demokratiet også kan gi grunnlag for en regjering med vilje og kraft til å redusere fattigdommen, er dessverre tvilsomt.

Stein Tønnesson er forsker ved Institutt for fredsforskning (Prio) og United States Institute of Peace, Washington DC. stein@prio.no

Publisert 04. mars 2011

